

Series I

Vol. V, No. 4

Dec. 1979

ՀԱՅ

ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԷՍ

ARMENIAN

NUMISMATIC

JOURNAL

ՀԱՅ ԴՐԱՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ARMENIAN NUMISMATIC SOCIETY

8511 BEVERLY PARK PL., PICO RIVERA, CALIF. 90660, USA

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL

Ser. I, Vol. V, No. 4

Dec. 1979

MEETING NOTICE

Date: Jan. 26, 1980, 8:00 P.M., Saturday Evening

Location: Home of Mr. & Mrs. Y. T. Nercessian

8511 Beverly Park Place

Pico Rivera, Ca. 90660

Subject: Coronation trams of King Levon I, 1198-1219, to be supplemented with color slides and explanation.

ANNOUNCEMENT

Բաժանորդագրութիւնը կամ անդամակցութիւնը տարեկան \$6.00 է: Ատենադրպիրը շատ շնորհակալ ըլլալ պիտի եթէ բոլոր անդամները եւ բաժանորդները ուղարկեն իրենց վճարումները 1980 տարուան համար: Հայ Դրամագիտական Հանդէսը պիտի չուղարկուի այն անդամներուն եւ բաժանորդներուն որոնց անդամատուրքը կամ բաժանորդակցութիւնը չէ վճարուած: Անոնք որ հաշուցոյցի պէտք ունին թող բարի ըլլան եւ գրեն ատենադրպիրին եւ խնդրեն:

Արտասահմանեան վճարումները պէտք է ըլլան կամ միջազգային մընի օրդրով կամ ալ փոխգիրով գրուած ամերիկեան դրամատուներուն վրայ: Ուրիշ տեսակ փոխգիր մը աւրեցնելը աւելի սուղի պիտի արժէ մեզի համար քան թէ Ձեր վճարումները:

Ընկերակցութիւնը պատասխանատուութիւն պիտի չստանձնէ եթէ դրամ դրուի նամակով եւ անոնք կորսուին առաքման ընթացքին:

The subscription or membership is now \$6.00 per year. The secretary would be grateful if all the members and subscribers would kindly send their payments for 1980. The Armenian Numismatic Journal will not be sent to the members and subscribers whose membership dues or subscriptions have not been paid. Those who need a statement please write to the secretary and request it.

Non-domestic payments must be either by international postal money order, or a check or draft drawn on U.S. banks. Other kind of check will cost us more money to redeem it than your payment.

If cash money is sent in U.S. Dollars, and if the money is lost in mail, the Society will not claim responsibility for it.

ARMENIAN NUMISMATIC JOURNAL is the quarterly publication of Armenian Numismatic Society, an educational, non-profit organization. Editor, Y. T. Nercessian, 8511 Beverly Park Place, Pico Rivera, Calif. 90660, USA. Associate Editors, Ch. R. Nazarian, W. Gewenian. Corresponding Editors, H. V. Sarkissian (Yerevan), G. N. Shirinian (Toronto). Non-member subscription \$6.00 per year. Single copies \$2.00. Back issues available.

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՅԻՆ ՄԵԴԱԼԸ

1978 թ. սեպտեմբերի 12-ից մինչև 18-ը Նրեւանում տեղի ունեցաւ Հայ արուեստի նուիրուած միջազգային երկրորդ գիտաժողովը (սիմպոզիումը), որին մասնակցում էին շուրջ երկու հարիւր մասնագէտներ, ինչպէս Սովետական Միութեան գիտական ու մշակութային կենտրոններից, այնպէս էլ արտասահմանեան քսան երկրներից: Յայտնի է, որ Հայ արուեստի նուիրուած միջազգային առաջին գիտաժողովը տեղի ունեցաւ 1975 թ. Իտալիայի Բերգամո քաղաքում: Երկրորդ գիտաժողովը կազմակերպուեց քննարկուող հարցերի աւելի լայն ընդգրկումով: Բաւական է յիշատակել, որ նրա հինգ մասնաժողովներում գիտնականները կարդացին աւելի քան 160 գեկուցումներ, նուիրուած հին հայկական մշակոյթին ու արուեստին, ճարտարապետութեանը, քանդակագործութեանը, կիրառական արուեստին, երաժշտութեանը ու թատրոնի պատմութեանը եւ այլն:

Զեկուցումներից մէկը նուիրուած էր հայկական դրամագիտութեանը: Հելլենական դարաշրջանի հայկական թագաւորների դիմապատկերները՝ գեկուցումով հանդէս եկաւ պատմական գիտութիւնների դոկտոր Խաչիկ Մուշեղեանը: Այս թեման վաղուց է յուզել պատմաբաններին, քանի որ միայն դրամներն են, որ վաւերական ծշտութեամբ սերունդներին են յանձնել հին աշխարհի գործիչների իրական մանրաքննականները: Դէմքեր, որոնք հայ ժողովրդի համար դարձել են առասպելական, նուիրական խորհրդանշաններ:

Հայոց թագաւորների դիմապատկերների նկարագրութիւնները տրւել են շատերը: Սակայն վերջերս լոյս տեսաւ պատմական գիտութիւնների թեկնածու Գէորգ Տիրացեանի շահեկան յօդուածը՝ Հայաստանի դիմանկարային արուեստը ըստ Տիգրան Բ-ի եւ Արտաւազդ Բ-ի դրամների: (1)

Հեղինակը առաջին անգամ տալիս է դրամների վրայ դրոշմուած դիքանդակների մանրակրկիտ վերլուծութիւնը, տալով նրանց համեմատական ուսումնասիրութիւնն ու համադրումը ժամանակի մշակութային հանրայայտ հոսանքների հետ: Միւս կողմից ներկայացնելով դրամը իբրեւ պատմական աղբիւր, հեղինակը արժէքաւորում է նրանց պատմա-մշակութային, գեղարուեստական, ոճային եւ այլ առանձնատկութիւնները:

Երկու տարի անձ, 1976 թ. լոյս տեսաւ ակադեմիկոս Բ. Առաքելեանի՝ «Ակնարկներ հին Հայաստանի արուեստի պատմութեան (մ.թ.ա. 2 - մ.թ. 4 դ.)» մենագրութիւնը, որի մի գլուխը նուիրուած է հին Հայաստանի դրամների գեղարուեստական ծեւաւորմանը: (2)

Հեղինակը քննարկում է սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային այն փոփոխութիւններն ու տեղաշարժերը, որոնք իրենց արտացոլումն են գտել դրամների վրայ շուրջ երկու եւ կէս դար (սկսած ծոփքի թագաւորների դրամներից մինչև Արտաշէսեան վերջին թագաւորները):

1. Դ.Ա.Տիրապեան, Փորտրետное искусство Армении по монетам Тиграна II и Артавазда II, «Պատմա-քննասիրական Հանդէս», 1973, № 4, էջ 43-60
2. Բ.Ն.Արաքելյան, Очерки по истории искусства древней Армении / VI в. до н.э. - III в. н. э., Նրեւան, 1976, էջ 60-70

Այս էր հարցի քննարկման վիճակը: Զսկուցման մէջ ներկայացուած էին այն բոլոր հելլենիստական դրամները, որոնց վրայ պատկերուած են հայոց միապետները: Այն ընդգրկում է մ.թ.ա. 4 դ. մինչեւ մ.թ. Ա դ. ընկած ժամանակահատուածը: Հեղինակը տալիս է դրամների ցուցակը, որոնց վրայ դրուագուած են հայ թագաւորների դիմապատկերները: Այնուամենայնիւ դեռ շատ հարցեր կարօտ են լուսաբանման: Անկասկած նրա աւելի մնայուն ուսումնասիրութիւնը պէտք է կատարեն պատմաբան-արուեստաբանները:

Հայ արուեստի պատմութեանը նը-
ւիրուած երկրորդ գիտաժողովը, իբ-
րեւ երեւոյթ հայկական մշակութա-
յին կեանքում, նշանաւորուեց նաեւ
յիշատակային մեղալի ու կրօնաշա-
նի թողարկումով: Մեղալի առաջին
երեսի վրայ պատկերուած է արծիւ,
որի կրծքին ամրացուած է յաւեր-
ժութեան նշան: Վերելում շրջագծով
գրուած է՝ «ԵՐԵՎԱՆ», ներքեւում
1978: Չախից ու աջից եզրագը-
ծով ունի բուսական նախշեր: (նկ.
1)

Երկրորդ երեսի եզրագծով գրուած
է՝ «ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻՄՊՈԶԻՈՒՄ»: Մեղալի
դաշտի կենտրոնական մասում նոյն
գրութիւնը տրուած է ուղւորէն եւ
անգլերէն լեզուներով: (նկ. 2)

Մեղալը բրոնզից է, տրամագիծը՝
64 մմ, թողարկուել է Լենինգրադի
դրամահատարանում: Հեղինակն է
Խաչիկ Սուրադեանը: Կրօնաշանի
վրայ դրուագուած է սիմպոզիումի
խորհրդանշանը՝ արծիւը, յաւերժու-
թեան նշանով կրծքին: Ներքեւում՝
1978: Նուրջը գրուած է հայերէն,
ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով
«ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏ»: (նկ. 3)

Կրօնաշանը սպիտակ մետաղից է,
տրամագիծը 35 մմ: Հեղինակն է Խ.
Սուրադեանը:

Ինչպէս յիշատակային մեղալը,
այնպէս էլ կրօնաշանը ձեւաւոր-
ման տեսանկիւնից բարձր ճաշակով
կատարուած ստեղծագործութիւններ
են: Նրանք իբրեւ փոքրիկ յուշար-

ձաններ ընդմիշտ կը յիշեցնեն հայ
արուեստի յիշաւի տօնական օրերի
մասին:

Հայաստանում անցկացուող գիտա-
ժողովները ընդհանրապէս սակաւ են
նշանաւորուում յիշատակային մեղալ-
ներով, այս առումով հայ արուեստի
սիմպոզիումի մեղալը, այդ գեղեցիկ
սովորութիւնը աւանդոյթ դարձնելու
առիթ կը հանդիսանայ:

Հայ արուեստի երկրորդ միջազգա-
յին գիտաժողովի առթիւ ՍՍՀՄ Կապի
Մինիստրութիւնը թողարկել է դրոշ-
մանիշերի շար՝ ծարտարապետական
արուեստը Հայաստանում՝ ընդհանուր
անուանումով: Հինգ դրոշմների վը-
րայ պատկերուած են յուշարձաններ
սկսած հնագոյն ժամանակներից մին-
չեւ մեր օրերը: Նրանց վրայ դրոշ-
մուած են էրեբունիի ամրոցից
յայտնաբերուած բրոնզէ արձանիկը
(մ.թ.ա. 5 դ.), էջմիածնի Մայր
տաճարի (7 դ.), Ծաղկաձորի (Հայ-
կական ՍՍՀ) Կեչառիսի վանքի խաչ-
քարերի խումբը (89 դ.), Մեսրոպ
Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի
գիտա-հետազօտական ինստիտուտի
«Մատենադարանի» շէնքը, Երեւա-
նի Լենինի հրապարակից մի հատուած
վ. Ի. Լենինի արձանը եւ կառավա-
րական շէնքը:

Սիմպոզիումի առթիւ թողարկուել
է նաեւ գեղարուեստական ծրար, որի
պատկերուած է գիտաժողովի խորհր-
դանշանը եւ էրեբունիի ամրոցից
գտնուած բրոնզէ արձանիկը, որը
գրեթէ կրկնում է նկարագրուած ա-
ռաջին դրոշմանիշի ընդհանուր կոմ-
պոզիցիան:

Այսպիսով, գիտաժողովը առիթ
հանդիսացաւ մեղալային արուեստի
յուշարձանի ստեղծմանը: Ինչպէս
յուշամեղալը, այնպէս էլ կրօնաշա-
նը սերունդներին կը տեղեկացնեն
հայ մշակոյթի պատմութեան ուսում-
նասիրման գուցէ եւ մինչեւ օրս ա-
մենամեծ հաւաքի մասին:

Երեւան
Հայաստան
26-8-1978

Հենրի Սարգսեան

THE COMMEMORATIVE MEDAL OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ARMENIAN ART

The second international symposium on Armenian art took place in Yerevan Sept. 12 to 18, 1978. More than two hundred scholars from the Soviet Union and twenty other countries participated in this event. In its five branches, the scientists read more than 160 papers dedicated to ancient Armenian culture, art, architecture, sculpture, music, theatre, etc.

One of the papers dedicated to "The portraits of Armenian kings of the Hellenistic era" was delivered by Dr. Khatchik Mousheghian, based on their effigies appearing on ancient coins.

Many authors have given the description of the portraits of Armenian kings. Lately, the article of G. Tiratsian, on "The Armenian portrait art according to the coins of Tigranes II and Artavasdes II" was published. Two years later, the monograph of B. Arakelian, on the "Outline of the history of ancient Armenian art" dedicated a complete chapter on the coins minted by Armenian kings, where they are classed among the objects of ancient Armenian applied arts.

Mousheghian, in his paper, gives the chronology of Armenian monarchs of this period and presents all the coins of the Hellenistic era which display the portraits of Armenian monarchs.

To observe the second international symposium on Armenian art, a commemorative medal and a pin medal (lapel pin) were issued. The obverse of the medal displays an eagle and on his chest, the emblem of eternity. The legend reads "EREVAN" in

Armenian, underneath "1978", (Pl. III, fig. 1). The reverse legend around the edge reads, "THE SECOND INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ARMENIAN ART", in Armenian. In the field of the medal the same is repeated in Russian and English, top and bottom respectively, (Pl. III, fig. 2). The medal is made of bronze, 64 mm diameter, and issued at the mint of Leningrad. On the pin medal the symbol of the symposium is engraved, the eagle with the emblem of eternity of his chest, below, "1978". Around the edge the legend reads "ARMENIAN ART", in Armenian, English and Russian, (Pl. III, fig. 3). It is made of pewter, 35 mm diameter. Both of the medals were designed by Khatchik Muradian.

On the occasion of this symposium, the U.S.S.R. ministry of relationship issued a set of five postage stamps titled "The architectural art in Armenia". The design on the stamps depict the bronze statue found in the fortress of Erebouni, the Cathedral of Holy Etchmiadzin, the Armenian Khatchkars, the building of Matenadaran, a part of downtown Yerevan known as Lenin Square.

Thus, the medallions will tell to all future generations about the symposium and the greatest scientific gathering to study Armenian art.

Henry Sarkissian

Yerevan
Armenia
Oct. 26
1978

2

Հենրի Սարգսյան

ՀՀ

Henry Sarkissian

ԱՆՏԻԿ ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԼԽԱԽՈՐ ԴԱՄԱԿԱՆ
ՍԻՍՏԵՄՆԵՐԸ*

Ապրանքային փոխանակութեան համար հին մետաղէ դրամները թողարկուել են տարբեր կշռային չափերով, որոնք առաջացել են տնտեսական կեանքի եւ միջազգային առեւտրի զարգացման տարբեր շրջաններում:

Բազմաթիւ դրամակշռային սիստեմներ են եղել հին աշխարհում: Իւրաքանչիւր սիստեմի հիմքում ընկած է եղել հիմնական միաւորի կշռային չափը: Ստորեւ ներկայացնում ենք ըստ օգտագործուած մետաղների անտիկ աշխարհում առուել յայտնի դրամական սիստեմները, նրանց անունումները, ծագման ժամանակի եւ հիմնական միաւորների կշռային չափերի տուեալներով:

Էլեկտր

Միլետեան, մ.թ.ա. է դար, ստատեր, 14 գրամ
Փոկէեան, մ.թ.ա. է դար, ստատեր, 16 գրամ

Արծաթ

Էգինեան, մ.թ.ա. է դար, ստատեր, 12.40 գրամ
Կորնթական, մ.թ.ա. է դար, դրախմա, 2.91 գրամ
Ատտիեան, մ.թ.ա. 2 դար, դրախմա, 4.36 գրամ
Աբդերեան, մ.թ.ա. 2 դար, դրախմա, 3.65 գրամ
Հոռոդոսեան, մ.թ.ա. 2 դար, դրախմա, 3.90 գրամ
Աքեմենեան, մ.թ.ա. 2 դար, սիքլ, 5.60 գրամ
Փիւնիկեան, մ.թ.ա. Ե դար, դրախմա, 3.20-3.40 գրամ

THE MAJOR MONETARY SYSTEMS OF
THE ANCIENT WORLD*

Ancient metal coins are issued with different weight-standards for the purpose of trading goods during the development of different periods of economic life and international commerce.

Numerous systems of monetary weight-standards existed in the ancient world. The basic denomination of weight-standard was at the foundation of each unit. We are presenting below the names, the period of origin and the weight of the basic monetary denomination according to metals used in prominent monetary systems of the ancient world.

Electrum

Milesian, B.C. VII Century, stater, 14 gm
Phocaic, B.C. VII Century, stater, 16 gm

Silver

Aeginetic, B.C. VII Century, stater, 12.40 gm
Corinthian, B.C. VII Century, drachm, 2.91 gm
Attic, B.C. VI Century, drachm, 4.36 gm
Abderian, B.C. VI Century, drachm, 3.65 gm
Rhodian, B.C. VI Century, drachm, 3.90 gm
Achaemenid, B. C. VI Century, siglos, 5.60 gm
Phoenician, B.C. V Century, drachm, 3.20-3.40 gm

* Այս յօդուածաշարը պատրաստուած է Հայ Դրամագիտական Հանդէսին համար: Կը պարունակէ բացատրութիւններ տարբեր ծագում ունեցող դրամներու պատկերազրուեան եւ չափազիտութեան վերաբերեալ որոնք տարածուած են հին ու միջնադարեան հայկական քաղաքներուն մէջ:

*This series of articles is prepared for the Armenian Numismatic Journal. It includes explanations on the iconography and metrology of coins which have different origin and are spread in ancient and medieval Armenian cities.

Ոսկի

Աքեմենյան, մ.թ.ա. 2 դար, դահեկան, 3.40 գրամ

Հիմնական միավորներից բացի, ներքին ու արտաքին առևտրի համար, թողարկուել են նաև փոքր ու մեծ կշռային չափեր ունեցող դրամական միավորներ, ըստ որում միջոցներով հիմնական միավորների օրինական քաշից:

Յիշեալ սիստեմներից բացի եղել են նաև այլ սիստեմներ, բայց դրանք բոլորն էլ արդեն հելլենիստական դարաշրջանում յետին պլան են մղուել, զիջելով իրենց տեղը միջազգային շուկայում լայն ծանաչում գտած ատտիկեան դրամակշռային սիստեմին:

Վերջինիս սկզբունքով թողարկուում էին առաւելապէս արծաթէ դրամներ մէկ եւ քառապատիկ չափերով, այսինքն դրախմաներ եւ տետրադրախմաներ: Խոշոր կշռային չափի դրամական միավորները հագուադէպ էին: Ատտիկեան կշռային սիստեմի սկզբունքներ հետեւեալներն են.

1 Տաղանտը = 60 մնասի = 26.196 կիլոգրամի

1 մնասը = 100 դրախմաի = 436.60 գրամի

1 Դրախման = 6 օբոլոսի = 4.36 գրամի

1 Օբոլոսը = 0.728 գրամի

1 Քաղկոսը = 0.091 գրամի

ԱՔԵՄԵՆԵԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հին իրանական ցեղերին ու ժողովուրդներին միավորող վաղագոյն պետութիւնը եղել է Աքեմենեանների պետութիւնը: Այն ծագել է մ.թ.ա. 2 դարի կէսին եւ կործանուել է մ.թ.ա. 7 դարի վերջին (330 թ.): Նախապէս լինելով իրանի հարաւարեւմտեան մասում, Աքեմենեանները գլխավորել են ժողովուրդների պայքարը Մարաց ինքնակալութեան դէմ եւ ի վերջոյ նուաճել փոքր ու միջին Ասիաների երկրները, Բաբելոնը, Միջագետքը, Ասորիքը, Փիւնիկիան, Հրէաստանը եւ Եգիպտոսը: Տնտեսական զարգացման տարբեր մակարդակի վրայ գտնուող

Gold

Achaemenid, B.C. VI Century, daric, 3.40 gm

Beside basic denomination, the coins are also issued with smaller and bigger monetary weight-standards for internal and external trade which always deviated from the rules of legal weight of basic standard.

Others also existed beside the above mentioned systems which were pushed back during the Hellenistic era, yielding their place in the international market to the widely accepted Attic monetary weight-standard system.

The silver coins were issued according to the principle of Attic standard in the units of one and its multiple of four, i. e. drachm and tetradrachm.

The units of bigger weight-standards were unusual. The following are the principles of Attic weight-standard system:

1 talent = 60 minas = 26,196 kgm

1 mina = 100 = drachms = 436.60 gm

1 drachm = 6 obols = 4.36 gm

1 obol = 0.728 gm

1 chalcus = 0.091 gm

ON THE ACHAEMENID GOVERNMENT

The earliest government uniting the Iranian races and people into one was the Achaemenid government. It rose into power in the VI century B.C. and was destroyed in the IV century B.C. (330 B.C.). Originally its peoples were located in South West Iran, from there they spearheaded the battle against the monarchy of Medes and eventually they occupied Asia Minor, Middle Asian countries, Babylon, Mesopotamia, Assyria, Phoenicia, Judea, and Egypt. The Achaemenid rule was subjugative and created by uniting

ժողովուրդների բռնի միաւորմամբ ստեղծուած ստրկատիրական պետութիւն է եղել Աքեմենեանների պետութիւնը: Գերագոյն իշխանութիւնը պատկանել է թագաւորին, որը համարուել է աստուածային ծագում ունեցող մարդ եւ վերադասուած լինելով իրեն հպատակ բոլոր թագաւորներին Ծանաչուել է որպէս «արքայից արքայ»:

Աքեմենեան աշխարհակալութիւնը բաժանուած է եղել տարբեր սատրապութիւնների նահանգների, որոնցից իւրաքանչիւրը ունեցել է իր կառավարիչը սատրապ: Սատրապութիւնները տնտեսապէս եւ զօրքով ծառայել են կենտրոնական իշխանութեանը: Սատրապները նշանակուած լինելով իրանի «Արքայից արքայի» կողմից, իրենց երկրում հանդիսացել են միապետներ կեանքի բոլոր գործերում:

Համապետական գրագրութիւնները վարվել են արամեերէնով թէեւ արամեերէնին զուգահեռ գործածուել են նաեւ տեղական լեզուները, մասնաւորապէս հին պարսկերէնը, եւամերէնը, աքքադերէնը:

Դարեհ Ա-ի եւ նրա մերձաւոր յաջորդների օրօք ծաւալուել էր պալատների եւ իջեւանատների կառուցման գործը, կարգաւորուել էին առեւտրական մանաւարհները, ստեղծուել էր կապի յատուկ ծառայութիւն, ամրացուել էր բանակի հզօրութիւնը: Աքեմենեանների փոքրասիական շուկաներում ապրանքների փոխանակութեան համար հին պարսկական կշռային չափերի սկզբունքով թողարկուել են ոսկէ եւ արծաթէ դրամներ: Այդ դրամների վրայ պատկերուել է աքեմենեան արքան իր ողջ սեւքով, գլխին մառաքայթաձեւ թագով, ձեռքին զայիսոն կամ նետ ու աղեղ բռնած: Աքեմենեան ոսկէ դրամը դայերի մօտ կոչուել է «դահեկան», սերուած Դարեհ թագաւորի անունից եւ թողարկուել է 8.42 գրամ քաշով մաքուր ոսկուց: Թողարկուել են նաեւ արծաթի դրամներ, ըստ որում արծաթի գծով հիմնական միաւորը կոչուել է «սիքլ» (5.62 գրամ): Աքեմենեան դրամների վրայ յաճախ պատկերուել է պետութիւնը հովանաւորող զերագոյն աստուած Ահուրամազդան, որի պաշտամունքը լայնօրէն տարածուած

the peoples of different levels of economic and cultural development. The supreme authority belonged to the king, who was considered a man with divine origin, classified above all of his subject kings and called "king of kings".

The Achaemenid conquest was divided into different satrapies (states), where each had its own satrap (governor). The satraps served the central power economically and with fighting men. The satraps being assigned by the "king of kings" became monarchs in their respective countries through all phases of life.

The universal inscription was conducted in Aramaic although parallel to it the local languages also were used, especially the old Persian, Accadian and the language of Elymais.

During the days of Darius I and his immediate successors, the construction of inns and hotels spread, the trade routes were fixed, the special connection service was established, and the grip of the army was tightened. The Achaemenids issued gold and silver coins according to the principles of old Persian weight-measures for the purpose of trading goods in the markets of Asia Minor. The complete figure of Achaemenid king is portrayed on these coins, a tiara with rays on his head, in his hand a royal staff or bow and arrow. The Achaemenid gold coin was called "dahekan" (daric) near the Armenians, derived its name after King Darius and was issued in 8.42 gm pure gold. Silver coins were also issued, the basic monetary denomination was called "sikgh" (siglos) in 5.62 gm. The figure of Ahuramazda, the protector of the state, is displayed frequently on the coins of Achaemenids who was worshipped widely in Iran and neighboring countries. Beside Ahuramazda the goddess of

էր իրանում եւ հարեւան երկրներում: Անուրամզդայից բացի պաշտ-
ւել են նաեւ կենաց մայր Անահիտը
եւ Արեւի աստուած Միթրան Միհր:
Ճարտարապետական յուշարձանների
ու այդ ժամանակներում թողարկուած
դրամների վրայ պահպանուել են յի-
շեալ պաշտամունքային պատկերները:
Հայաստանի տարեկան 10 տոննա ար-
ծաթ է զանձուել եւ մուծուել Ա-
քեմենեանների արքունիք: Հայերը
յաճախ համառ կռիւներ են մղել
Աքեմենեանների դէմ իրենց անկա-
խութեան համար:

Աքեմենեանների արքայացանկը

Կիւրոս մեծ, 550-530
Կամբիւսէս, 530-522
Դարեհ Ա, 522-486
Քսերքսէս Ա, 486-465
Արտաքսերքսէս Ա, 465-424
Քսերքսէս Բ, 424
Սոգդիանոս, 424-423
Դարեհ Բ, 423-404
Արտաքսերքսէս Բ, 404-358
Արտաքսերքսէս Գ, 358-338
Արտաշէս Ա, 338-336
Դարեհ Գ Կոդոմանոս, 336-330

Երեւան Խ. Ա. Մուշեղեան,
(Շար. 1) Ph. D.

fertility, Anahit, and the sun
of god, Mitra (Mihr) were also
worshipped.

The above mentioned figures of
worship are preserved on the
architectural monuments and
coins issued around that period.
Ten tons of silver was levied
annually from Armenia and entered
into Achaemenid palace. The Ar-
menians frequently fought stub-
born battles against the Achae-
menids for their independence.

The chronology of Achaemenid kings

Cyrus the Great, 550-530 B.C.
Cambyses, 530-522
Darius I, 522-486
Xerxes I, 486-465
Artaxerxes I, 465-424
Xerxes II, 424
Sogdianus, 424-423
Darius II, 423-404
Artaxerxes II, 404-358
Artaxerxes III, 358-338
Artaxias, 338-336
Darius III Codomanus, 336-330

Yerevan Kh. A. Mousheghian, Ph. D.
(To be
cont. 1)

ARMENIAN NUMISMATIC BIBLIOGRAPHY AND LITERATURE

MOUSHEGHIAN, Kh. A. Hayastani kaperē VIII-X darerum (Սրամագիտան
v kayut' iwnner) [The international relations of Armenia in VIII-X
centuries (Numismatic evidences)] - Հայաստանի կապերը VIII-X
դարերում (Դրամագիտական վկայութիւններ), գրեց Խ. Ա. Մուշեղեան.
"Handes Amsorya", Vol. XCI, Nos. 1-12 (Jan.-Dec. 1977), pp. 1490
204. In Armenian.

The numismatic evidence of coin hoards of the Arminiyah state of
Caliphate indicates that Armenia has been linked to the markets
of Mesopotamia, Iraq, Mediterranean Africa; and also to the comm-
mercial center of the states of Iran. The international trade of
Armenia with Eastern countries has been observed within the
sphere of Abbasid monetary circulation. The coins issued by the
new and strong dynasties from IX-X centuries did not change the
monetary characteristic of Armenia. The Arabicized silver coins
issued in Armenia have been discovered in numerous European coin
hoards. They have been unearthed not only in central Russia but also
in Baltic countries like Finland, Sweden, Poland, Gotland Island,
Denmark, Germany, etc. The examinations have revealed that the coins
have names of Armenia's mints inscribed with Arabic letters:
Arminiyah, Arran, Berdat, occasionally Maden Bajunaiys, Harunia,
Harunabad, al-Bab, Dabil, Tiflis, Ganja, Bitlis, Nisibin, etc. YTN

SARKISSIAN, G. Rasskazyvaŭt Pamiatnye Medali - Рассказывают Памятные медали /The commemorative medals speak/, "Komsomolets", July 1, 1978, No. 77 (5116). In Russian.

Five medallions were issued by the Armenian S.S. Republic to commemorate the Armenian exhibition held in Los Angeles in 1977. They were designed to represent ancient and modern Armenian monuments: the temple of Garni, the cathedral of Holy Etchmiadzin, the church of Zvartnots, the government building of Yerevan, and the 1915 Armenian memorial monument. Edward Surenovitch Arevshadian was the artist who engraved the commemorative medals. In addition to the above, another medal observing the 30th anniversary of the Mechanical Engineering Institute, was issued, displaying the statue of David of Sassoun and the building of the Mechanical Engineering Institute. YTN

SARKISSIAN, Henry. V. I. Lenini Kerparê Medalneri Vra - Վ. Ի. Լենինի կերպարը մեդալների վրա /The effigy of V. I. Lenin on medals/, "Banber Hayastani Arkhivneri", 1977, No. 2 (48), pp. 87-99, illus. In Armenian with Russian summary.

The medals issued within the Soviet Union, with the effigy of Lenin, are discussed. The medals, immortalizing the memory of the founder of the Soviet Union, are classified into four groups as follows: memorial, individual, monuments of Lenin on medals, and effigies of Lenin on flags. The author has chosen the main types of medals and has endeavored to present the brief outline of their origin and development. It is noteworthy that until 1957 the medals commemorating the memory of Lenin were relatively scarce. However, beginning with 1958, the medals issued with the effigy of Lenin are numerous. In Armenia also, some medals are issued to observe the memory of Lenin. YTN

SARKISSIAN, Henry. XVII Dari Haykakan Medalner - XVII դարի հայկական մեդալներ /Armenian medals of XVII century/, "Lraber Hasarakakan Gitutiunneri", 1978, No. 1, pp. 77-81, illus. In Armenian with Russian summary.

Two Armenian medallions prepared in the XVII century are discussed. One of them, 70 mm in diameter, portrays the effigy of Grigor K'ërak. The reverse bears "Agnus Dei", lion, sun and beehive. The Other medallion, 50.5 mm in diameter, displays the complete figure of Grigor K'ërak. The reverse is the repetition of the first. The complete legends of both sides of the medallions are published for the first time. YTN

SEVEROVA, M. Klad Mednyx Gorodskix Monet Erevana Pervogo Chetverti XVIII Veka - Клад медных городских монет Еревана первого четверть XVIII века /A hoard of copper coins of Yerevan city from first quarter of XVIII century/, "Soobshcheniia Gosudarstvennogo Ermitazha", Vol. XLIII (1978), pp. 57-59, illus. In Russian with English summary.

A copper coin hoard belonging to the first quarter of the XVIII century, forming part of the numismatic collection once owned by the Archeological Society, was transferred to Hermitage between

1923-1925. Two coins of the hoard were struck in Gandzha and Tbilisi. The rest of the hoard, numbering 667 pieces, came from Yerevan. During this period the three cities were incorporated into Iranian state and their copper coins were patterned after the Iranian city coinage. The earliest specimen of this hoard was struck in 1116 H. (1704-5 A.D.) and the latest in 1136 H. (1723-24 A.D.). Information on the provenance of coin hoard does not exist. We can confidently assume that it was issued and was valid only for local circulation. Considering the chronology of the coins and the political atmosphere when the coins were minted it may be argued that a rare copper coin hoard of this magnitude was buried in soil in c. 1730.

Henry Sarkissian

TOYNBEE, J. M. C. Roman Historical Portraits, Cornell University Press, Ithaca, N. Y., 1978, pp. 131-133, illus.

The relevant history of Armenian Artaxiads is reviewed and the main types of coins of the following rulers are described to depict their portraits and place in Roman history: Tigranes I /II/, 95-56 B.C.; Artavasdes I /II/, 56-30 B.C.; Tigranes II /III/, 20-6 B.C.; Tigranes III /IV/ and his sister Erato, c.6-c.2 B.C.; and Artavasdes II /III/, c.6-2 B.C.

YTN

KHATCHATRIAN, Jaurès. Les objets d'art en argent d'Arménie à l'époque hellénistique, Academy of Sciences of Armenian S.S.R., Institute of Arts, II International Symposium on Armenian Art, Yerevan, Armenia, U.S.S.R., 1978, 13 pp. In French.

The author has delivered a paper concerning the silver objects of art in Armenia during the Hellenistic era. The subjects discussed include silver and gold plated silver medallions found in the baronial tombs of Sissian and Kertch; silver vases and cups discovered in Sissian and Nikhavand; silver sculpture discovered in Artashat; silverware, bracelets, etc. found in the tomb of Sissian.

YTN

BEDOUKIAN, Paul Z. Coinage of the Artaxiads of Armenia, Royal Numismatic Society, Special Publication No. 10, London, 1978, 81 pp, 1 map. 8 pl.

The present volume is written to fill a vacuum so that the Artaxiad coinage can be available as primary historical source material. The author reviews the relevant history of this period, examines all the numismatic literature related to ancient Armenia and devotes an extensive discussion to the coinage of each ruler according to the mint, type, metrology, etc. In the catalogue he describes 171 types of coins where the Greek legend, monograms, metrology, and location of coin are published. The material presented is attributed to the following rulers: Zariadres, 189 B.C., 1 copper; Artaxias I, 189-163 B.C., 1 copper; Tigranes I, 123-96 B.C., 4 coppers; Tigranes II, 95-56 B.C., 44 silver and fourrée tetradrachms, 43 drachms, 38 coppers; Artavasdes II, 56-34 B.C., 1 tetradrachm, 2 drachms, 4 coppers; Artaxias II, 30-20 B.C., 1 copper; Tigranes III, 20-8 B.C., 1 drachm, 10 coppers; Tigranes IV, 8-5 B.C., 12 coppers; Artavasdes III, 5-2 B.C., 1 copper; Tigranes IV and Erato, 2 B.C.-1 A.D., 2 coppers; Artavasdes IV and Augustus, A.D. 4-6, 1 silver and 1 bronze; Tigranes V, Ca. A.D. 6, 3 coppers; Artaxias, Ca. 18-34, 1 silver. Bedoukian

believes that in the not too distant future archeological research in historical Armenia will clarify many of the cloudy issues and complete the missing links of the series of coinage. YTN

BEDOUKIAN, Paul Z. Holanta Kokhuats 18-rd Daru Hay Metalneré - Հոլանտա Կոխուատ 18րդ դարու հայ մետալները /Eighteenth century Armenian medals struck in Holland/, "Bazmavep", Vol. CXXXV (1977), No. 3-4, pp. 728-751, 5 pls. In Armenian with English summary.

The published and unedited literature relating to Armenian medals of Holland is reviewed where we see recorded twenty-three medals. Four of these remain unknown. One of the rest shows only the obverse of a die; ten are gold medals, seven silver, and two copper. The author has discussed these ten type wedding medals in complete detail, published their legends and metrological data. Some are signed by famous dutch medalists Martinus Holtzhey, 1697-1764, and his son J. G. Holtzhey, 1729-1807. The inscriptions on wedding medals reflect Armenian marriage orders. The legends present: Holy Matrimony, Divine providence in the marriage of a young couple, moral and religious dogmas, etc. Because of the oppressive Moham-medan rule, it was not possible for Armenians to strike medals or engage in other cultural activities in their homeland. For this reason it was in European countries and in the relatively freer atmosphere of Holland that these activities flourished. YTN

SARKISSIAN, H. V. Arevelian Hayastaně Rusakan Medalayin Arvesti Hushardzannerum - Արեւելեան Հայաստանի ռուսական մեդալային արվեստի հուշարձաններու մասին "Patmut'ian Harts'er", Ministry of Higher and secondary specialized education, University of Yerevan Publishers, Yerevan, Armenia, USSR, 1978, pp. 235-243, illus. In Armenian.

The following Russian medals are discussed which were struck while Eastern Armenia was a part of the Russian Empire: A series of medals dedicated to Russo-Persian (1826-1828) and Russo-Turkish (1828-1829) wars, four of which are related to Armenia, the occupation of Yerevan, the defeat of the Turkish army, the occupation of Kars, the occupation of Erzurum; the medals of Lazarian institute (1854); the medals of Armenian descent marine painter Ivan Aivazovsky (1887 and 1890); the medal of Petrograd city dedicated to the 1915 genocide of Armenians. In addition to the medals, also, the following orders of the Russian Empire are discussed which are the numismatic testimony of the Russian Imperial civil and military system: The coat of arms of Yerevan district (1878), which has also a variant known as "Assistant to village elder", Russian regimental order, the first belongs to the regiment of King Mikhail Feodorovitch, established in 1909; the second belongs to the 188th infantry regiment, established in 1912; the third belongs to the 204th infantry regiment of Mikhail of Ardahan, established in 1911. YTN

BOASE, T. S. R. The Cilician Kingdom of Armenia. St. Martin's Press, New York, 1978, 206 pp., 48 pls.

A history book where a serious attempt is made to explore the medieval Cilician Armenian history in depth. It is noted that Levon celebrated his coronation by issuing golden coinage, but the bulk of Armenian money was silver or copper. YTN

ARMENIAN CALENDAR

By BENIK TUMANIAN

In the Armenian State History Museum there is a bronze belt which was discovered during excavations near the village of Sanahin. Investigations revealed that it belonged to inhabitants of the Armenian highlands at the end of the second millennium and the beginning of the first millennium B.C. There are figures of the sun, the moon, horses, birds as well as various geometrical designs on it. A quantitative study has shown that the belt served also as a calendar.

The study of the Bronze Age calendar-belt and of ancient Armenian manuscripts leads to the conclusion that lunar-solar calendars were used in ancient Armenia.

The year consisted of 12 lunar months. From time to time an additional 13th month was inserted. The year was divided into three seasons of four months each. The beginning of the year coincided with the spring equinox (literally — the vernal equinoctial day). Mention is made in certain manuscripts that in deep antiquity the Armenians used also lunar calendars where the new year began in spring.

According to the ancient Armenian calendar the year contained 12 months of 30 days each with five additional days. The error added up to one day every four years and gradually accumulated: it amounted to one full year in 1460. That year was called "leap of leap-years" and was not taken into account. (The year 1461 is known in history as "the Armenian period.") The names of the months were Navasard, Hori, Sahni, Treh, Kaghots, Arats, Mehekan, Areg, Ahekan, Mareri, Margats, Hrotits and Avelyats. "Navasard" means new year, the 13th month was called Avelyats (additional) since it contained the days left over after the complete 12 months. The names of the other months were mainly connected with seasons, agricultural occupations or the names of Armenian pagan deities.

The seven-day week was used by the Armenians comparatively late. The name of the day indicated its place in the week. Shabat meant rest, then came Mishabti, Yerkushabti, Yerekshabti, Chorekshabti, Hingshabti and Vetsshabti; i.e., after the day of rest came the first, second, third, fourth, fifth and sixth days. Vetsshabti was later replaced by "Oorbat" which meant "to get ready" (for the day of rest) while Mishabti was renamed "Kiraki" for the resurrection of Christ; i.e., "the Lord's day" and it became the day of rest.

After the acceptance of Christianity (301) in Armenia, a 19-year and 95-year period were used to determine church holidays. Beginning from the year 353, tables compiled by Andrias Byuzandatsi for 200 years were used. At the expiration of those tables, from the 11th of July 552, tables of 532 years were compiled and that day was considered the beginning of the Armenian calendar, known as the Great Armenian Date. The calendar, however, remained "mobile," i.e., while the year contained 365 days, the new year was shifted one day once every four years. It even so happened that two Armenian new years coincided with the same Roman date. The concurrence of the Armenian and Roman calendars became rather complicated as did agricultural labor and the agreement of calendar months.

In 1084 Hovhannes Imastaser (sarkavag), when compiling the second 532-year calendar, adopted an "immobile" calendar. The Avelyats months used to have five days, three years successively, while the fourth year, the leap year, had six days. The 11th of August 1084 was considered the beginning of the new period — the Armenian small date.

After the expiration of the second 532-year period, a number of compilers suggested a new calculation starting from the year 1616. Among them was the calendar of Nor Jugha, proposed by

Azaria Jughayetsi, which counted the 12th month of leap years to have 31 days instead of 30 and to set the new year on the vernal equinoctial day (which according to the Roman calendar, fell on March 21st). The names of the months in that calendar were chiefly Arabic. The most suitable calendar proposed at that time was that of Vardan Karbetsi; it was "immobile", the new year fell on the vernal equinoctial day and the names were the old Armenian calendar months.

The 44th church conference of Adan in 1317 decided to give up the Armenian Great Date and adopt the Roman calendar. That decision, however, remained on paper. In 1584, the Roman pope arranged for the translation into Armenian and publication of a book containing the regulations of the new (Gregorian) calendar. That also did not help much. Two things interfered with the adoption of the new calendar: on the one hand the obvious advantages of the Armenian calendar compared with the Roman, and on the other, the dispersion of the Armenians all over the world.

In manuscripts of comparatively later date both the Armenian Great Date and the Roman calendar were used. There are numerous instances where the year is given according to the Armenian calendar while the day and month are according to the Roman.

The Armenian SSR adopted the new Roman (Gregorian) calendar in 1920, when Soviet power was established. Later the decree of the Armenian Catholicos was also published to the effect that the Armenian Church adopted the new Roman calendar beginning with 1924 while certain church calendars would give the Armenian date together with the Roman.

Armenian Observer
October 31, 1979
Page 2